Vēsturiskā Cēsu pilsētas kapsēta iekļauta Eiropas nozīmīgo kapsētu sarakstā

Vēsturiskā Cēsu pilsētas kapsēta ir iekļauta Eiropas nozīmīgo kapsētu sarakstā, kļūstot par pirmo un pašlaik vienīgo kapsētu Latvijā, kas saņēmusi šo starptautisko novērtējumu. Eiropas nozīmīgo kapsētu asociācijas (Association of Significant Cemeteries in Europe jeb ASCE) pieņemtais lēmums ir nozīmīgs atskaites punkts kapsētas atjaunotnes ceļā. Iekļaušana ASCE tīklā Cēsis ierindo līdzās vairāk nekā 200 vēsturiski, mākslinieciski un kultūrvēsturiski nozīmīgām kapsētām visā Eiropā, tostarp tādām plaši pazīstamām kapsētām kā Sanmikela Venēcijā, Bromptona Londonā un Perlašēza Parīzē.

ASCE ir pirms 25 gadiem dibināts Eiropas mēroga profesionāls tīkls, kas apvieno vēsturiski, mākslinieciski un kultūrvēsturiski nozīmīgu kapsētu pārvaldītājus. Asociācijas mērķis ir veicināt kapsētu saglabāšanu, pētniecību un pieejamību sabiedrībai, uzlūkojot tās kā būtiskas Eiropas kultūras mantojuma, vēstures un izglītības telpas.

Šī atzinība apliecina, ka Cēsu pilsētas kapsēta nav tikai vietējas nozīmes piemiņas vieta, bet kultūrvēsturisks mantojums ar plašāku Eiropas nozīmi. Tā ir vieta, kur vienuviet lasāma Cēsu daudzslāņainā vēsture – 18. gadsimta apbedīšanas tradīciju maiņa, luterāņu, pareizticīgo un ebreju kopienu klātbūtne, 19. gadsimta pilsētas

sabiedrības attīstība, kā arī 20. gadsimta politisko satricinājumu un okupāciju atstātās pēdas.

Kapsēta izveidota 1773. gadā pēc tam, kad aizliegta mirušo apbedīšana pilsētu baznīcās un pie tām esošajās kapsētās. Vairāk nekā divus gadsimtus tā bija viena no nozīmīgākajām Cēsu iedzīvotāju apbedījumu vietām. Šeit apglabāti cilvēki, kuru dzīvesstāsti saistīti ar Cēsu, Vidzemes un Latvijas izglītības, amatniecības, medicīnas, grāmatniecības, fotogrāfijas, mūzikas, militārās vēstures un sabiedriskās dzīves attīstību.

Kapsētas nozīmību īpaši izceļ pēdējos gados uzsāktais revalorizācijas* darbs. Cēsu novada pašvaldība, Cēsu muzejs, pētnieki, restauratori un vietējā kopiena ir sākuši mērķtiecīgi atgriezt šo ilgstoši novārtā atstāto vietu pilsētas dzīvē. Inventarizācijas laikā dokumentēti vairāk nekā 800 saglabājušies kapu pieminekļi vai to fragmenti, un kapsētas tīmekļa vietnē kapseta.cesis.lv pieejama informācija par tās vēsturi un ap 650 identificētām personām, kuras šeit apbedītas. Daudzi no šodien redzamajiem postījumiem ir padomju okupācijas laikā pieļautās pamestības un vandālisma sekas – salauzti krusti, bojātas kapu plāksnes, apgāzti pieminekļi. To atjaunošana ir ne tikai praktisks restaurācijas darbs, bet arī cieņas apliecinājums cilvēkiem, kas bijuši nozīmīgi Cēsu kultūras un vēstures veidotāji.

Nozīmīga loma kapsētas atdzimšanā ir publiskajām aktivitātēm. Kopš 2024. gada kapsētā tiek vadītas tematiskas ekskursijas, atjaunoti pieminekļi, rīkotas restaurācijas meistarklases un organizēti pasākumi, kas mudina iedzīvotājus iepazīt šīs vietas vēsturi un vērtības. Kopš 2025. gada kapsētā notiek Kapsētas svētki, kas pulcē plašu interesentu loku un palīdz šo ilgi novārtā atstāto vietu no jauna ieraudzīt kā nozīmīgu Cēsu vēstures un piemiņas telpu. Dabas vērtību izzināšanai veltīti pasākumi, tostarp sikspārņu un naktstauriņu vērošanas vakari, ļauj kapsētu uzlūkot ne tikai kā piemiņas vietu, bet arī kā nozīmīgu pilsētas zaļo zonu.

Cēsu novada pašvaldībai šī starptautiskā atzinība ir liels gods un vienlaikus arī atbildība. Iekļaušana Eiropas nozīmīgo kapsētu sarakstā apliecina līdz šim paveiktā darba nozīmi un dod papildu motivāciju turpināt kapsētas izpēti, pieminekļu restaurāciju, kā arī pakāpeniski pilnveidot kapsētas vidi – atjaunot celiņus, uzlabot apgaismojumu, izvietot soliņus un citus labiekārtojuma elementus, kas nepieciešami, lai šī vēsturiskā vieta kļūtu drošāka, pieejamāka un ikdienā biežāk izmantota pastaigām un izziņai.

“Šis statuss ir ļoti nozīmīgs novērtējums līdz šim paveiktajam un vienlaikus arī atgādinājums, ka darbs jāturpina. Vēsturiskā Cēsu pilsētas kapsēta ilgstoši bija vieta, no kuras daudzi vairījās – tā saistījās ar pamestību, postījumiem un nedrošu vidi. Šobrīd mēs soli pa solim mainām šo attieksmi: pētām kapsētas vēsturi, atjaunojam pieminekļus, sakārtojam vidi un atgriežam šo vietu Cēsu kultūrtelpā. Kapsētu asociācijas lēmums rāda, ka šis darbs ir nozīmīgs ne tikai vietējā, bet arī Eiropas kultūras mantojuma mērogā,” uzsver Cēsu novada pašvaldības pārstāvis Gundars

Kalniņš.

Dalība ASCE tīklā Cēsīm paver iespējas veidot sadarbību ar citu Eiropas nozīmīgo kapsētu pārvaldītājiem, mantojuma speciālistiem, pētniekiem un pašvaldībām. Tas var palīdzēt piesaistīt jaunus partnerus un attīstīt kopīgus projektus kapsētas izpētei, pieminekļu konservācijai, vides labiekārtošanai, sabiedrības iesaistei un kultūras tūrisma piedāvājuma veidošanai. Starptautiskais statuss stiprina arī Cēsu novada kultūrvēsturiskā mantojuma atpazīstamību Eiropā un rada papildu pamatu turpmākām iniciatīvām vēsturisko kapsētu saglabāšanā.

Plašāka informācija par vēsturisko Cēsu pilsētas kapsētu pieejama vietnē **kapseta.cesis.lv**, savukārt kapsētas profils ASCE tīmekļa vietnē pieejams šeit: **www.significantcemeteries.org/2026/06/historic-cesis-town-cemetery-cesis.html**

**Kultūras mantojuma jomā ar jēdzienu "revalorizācija" apzīmē mantojuma vietas funkcionālās un simboliskās vērtības apzināšanu un atjaunošanu, kā arī izpratnes veicināšanu par konkrēto objektu; revalorizācija ir process, kurā praktiskie saglabāšanas un uzturēšanas darbi ir nevis mērķis, bet gan līdzeklis mantojuma vietas iekļaušanai vai atgriešanai kultūrvidē.*

Foto: Jānis Vīksna